

Lounas-, juhla- ja cateringpalvelut

RAVINTOLA

Säpäkkä

www.sapakka.fi
puh. 013 550 815

PUUKEIDAS

Kuopiontie 97 B 83500 Outokumpu
puh. 010 820 1340
Avoinna: ma - pe 8.00-16.30, la 9.00-13.00

PALVELEVA HUONEKALULIIKE

KALUSTE TUURE

Sepänkatu 7, 83500 OUTOKUMPU
p. 013 555 540 s-posti: kaluste.tuure@opaasi.fi

**NURMEN HUONEKALU-,
KUKKA- JA HAUTAUSTOIMISTO KY**

Kummunkatu 12, 83500 OUTOKUMPU
Puh. (013) 550 466

VARATTU

**OUTOKUMMUN
METALLI**
MUKANA RESERVISSÄ

kesport urheilu & kodinkoneet
KONTKANEN
ASEMAKATU 4, OUTOKUMPU, PUH. 550 154

**PARTURILIIKE
J. VENEJÄRVI**
Kummunkatu 18, 83500 Outokumpu
puh. (013) 561 236

RIVI-ILMOITUKSET

Pala ja Kangas Palttina, Asemakatu 3, 83500 Outokumpu, p. (0113) 564 211, www.palttina.com

Hoitokoti Hopeapaju Oy Märajälähdentie 2, 81720 Lieksa. Kuntoutusta ja ympärivuorokautista asumispalvelua dementikoille. Toiminta alkaa huhtikuussa 2010. Mauri Pesonen 040 595 2371.

Kiteellä Kotiseutumuseon edustalla olevaa kanuunamallia K75/17 Kenttätykistörykmentti 10. käytti Kiteen taisteluiden aikana tulitoiminnassaan.

Eteläpohjalaisia jatkosodassa

Kesäkuun 18. 1941, sodan alla Vaasan sotilasläänin sai tehtäväksi perustaa 19. Divisioonan, komentajana valmistautui toimimaan sotilasläänin rauhan aikainen komentaja eversti Hannu Esa Hannuksela.

Jalkaväkirykmentit muodostettiin alueen suojeluskuntapiireistä: JR 16, eversti Matti Laurila. JR 58, everstiluutnantti Eero Juva. JR 37, eversti Into Salmio.

Kevyt Osasto 18, Kenttätykistörykmentti 10, Pioneeripataljoona 30, Viestipataljoona 28 ja Raskas Patteristo 17 oli myös koottu Etelä-Pohjanmaalta.

Miehistöä koulutettiin, minkä aika antoi myöten ja edessä oli siirtyminen junilla erinäisten vaiheiden jälkeen Punkaharjulle, josta jalkamarssi Kiteelle alkoi. Divisioonan hyökkäysalueen leveys oli runsaasti 20 kilometriä, vasemman rajan ollessa Kiteeltä Matkaselkään johtava tie ja oikea raja noudatteli Pyhäjärven itärantaa.

Divisioonaa kuului VII Armeijakuntaan, joka taas oli osa Karjalan Armeijaa. Divisioonaa sai hyökkäyskäsitys valmiiksi 2.7., tehtävänä oli hyökätä päävoimilla suunnassa Kitee – Matkaselkä – Repomäki ja vallata Matkaselän asema. Joukkojen oli käsketty olla hyökkäysvalmiina illalla 3.7.

Heikon kohdan vihollisen ryhmittämisestä Divisioonan johto uskoi löytäneensä rajantakaisen Niinisyrjän kylän ja Turkkilammen väliseltä alueelta, vaikka tarkkoja tiedustelutietoja ei ollutkaan. Patteristo ajettiin aseisiin etulinjaan Kiteen Mustalammelle (rajalle 1,5 – 2,5 km) alueelle saavuttuaan, Patteristo saapui ennen jalkaväkirykmenttejä, jotka jäivät salaamissyistä tykistön leirialueen takapuolelle 5-6 kilometrin päähän valtatanrajasta.

Teiden korjausta ja rakentamista

Tuolloin Kiteen tiestö ei 'saloilla' ollut kovin korkealaatuista, joten pioneerit joutuivat parantelemaan ja rakentamaan uuttakin tietä useita kilometrejä, hyökkäyksen alettua vallatulle maalle,

että päästiin rajan takaiseen tiestöön kiinni.

Vihollisesta ei ollut paljon oikeaa tietoa, vastassa ollut A.L. Bondarevin 168. Divisioonaa oli selviytynyt talvisodassa suuresta Laatokan-rannan motista ja kuului ilmeisesti parhaisiin Neuvostoliiton yhtymiin.

Vihollinen oli linnoitautunut vahvasti ja myös sulutteita ja miinoitteita oli vihollisen etulinjan takana, linnoitettuihin tukikohtiin törmättiin myöhemmin jopa 20 kilometrin syvyydessä. Vihollisen etulinja oli tiheästi miehitetty ja lähes kaikki tiedusteluyritykset pystyttiin torjumaan. Vihollinen oli mies luvultaan hieman 19. Divisioonaa suurempi ja ennen kaikkea tykistöä oli enemmän ja myös 155 millimetrin haupitseja oli käytössä. Vihollinen suoritti useita väkivaltaisia tiedusteluja 2.7. lähtien ja käytti tykistön ja kranaatinheitin tulta toimimensa tukena, omat tykkimiehet joutuivat puolustautumaan Terni-kivääreillään ja tappiotakin tuli.

Vihollisesta oli lentotiedusteluvalokuvia, mutta maasto oli hyvin peitteistä ja ne eivät paljastaneet hyvän naamioinnin takia juuri mitään, samoin tähyttämällä ei nähty kuin puunlatvojen ulappa ja harjanteita.

Kenttätykistörykmentti 10. tykistö oli pääosin 75K/17 Amerikkalaisia I maailmansodan aikuista kanuunoita, käyttämättömää, mutta pienen kaliperin ja laakean lentoradan takia ei tulen teho ja tarkkuus ollut peitteisessä ja kukkulaisessa maastossa parhaimmillaan. Raskaspatteristo 17 kanuunoiden kaliiperi oli 105 millimetriä.

Heinäkuun 10. iltapäivällä saapui käsky hyökkäyksestä samalle päivälle kello 20., JR 58 hyökkäisi tykistövalmistelun jälkeen Mustalammen maastossa rajan yli. Tuli avattiin tykistöllä kello 19.05 ja se kesti kello 20 saakka. Valmisteluun käytettiin 3000 kranaattia. JR 58 siirtyi tällä välin lähelle rajaa tykistön tulentoimet mukanaan, lähteäkseen liikkeelle kello 20.

Suuret tappiot

Tästä alkoi alkuvuokoina ras-

kaita tappioita sisältänyt 19. Divisioonan hyökkäys, josta ei vaikeuksia puuttanut.

Elokuun 19. kallistuksessa iltaan, 19. Divisioonaa oli menettänyt kaatuneina 835 ja haavoittuneina 3513 miestä. Laatokan rannikko oli saavutettu ja 19. Divisioonaa siirrettiin Karjalan kannakselle II Armeijakunnan alaisuuteen. Kiteen kirkkomäelle haudattiin väliaikaisesti kesän hyökkäysvaiheen aikana 511 kaatunutta 19. Divisioonan sankarivainajaa. Seuraavana talvena arkat kaivettiin ylös ja matka kohti kotiseudun sankarihautoja alkoi. Vuonna 1969 paikalle pystytettiin Etelä-Pohjanmaan ja Kiteen maanpuolustusväki muistokiven tapahtuneen johdosta.

Kiteellä on järjestetty taistelujen muistona "Muistoja Kumurin kukkuloilta"- tapahtumia, jossa on vielä ollut Etelä-Pohjanmaan veteraaneja mukana muistelemassa menneitä.

Mika Matikainen

LÄHTEET:
ULKUNIEMI, MARTTI: Tykistö taistelussa. Vaasa 1952

RATIA, VILJO YM: Kutsui ääni isänmaan JR58. Vaasa 1982
ISONKYRÖN SOTAHISTORIA-TOIMIKUNTA: Isokyröläiset talvi- ja jatkosodassa 1939 - 1945. Vaasa 1980

AHTO SAMPO YM: Eteläpohjalaisia taistelussa. Osa II. Keuruu 1989

ILMARI TURJA: Kumuri, kahden everstin taistelu. Juva 1989

Kiteen Mustalammen tienristeyksessä 1992 pystytetty 19. Divisioonan muistomerkki.